

Zonering for friluftsliv på Naturstyrelsens arealer

Indholdsfortegnelse

Indledning – Godt friluftsliv i en rig natur	2
Hvad er en zone?	3
Stillezone	3
Facilitetszone	3
Friluftszone	4
Skematisk sammenfatning af zonerne	5
Bilag 1. Intern Vejledning for Zoneringsprocessen under driftsplanlægningen	6
Tillæg 1 – Udtræk fra Webbooking	12
Tillæg 2 – Udvalgte elementer fra ”PUB-REG”	13
Tillæg 3 – Faciliteter og lysåbne naturtyper	14

Indledning – Godt friluftsliv i en rig natur

Danskernes friluftsliv udvikler sig hele tiden. Naturen som rum for rekreation og motion er kommet på danskernes dagsorden. Naturstyrelsen understøtter og stimulerer denne udvikling bl.a. gennem friluftstilbud på egne arealer inden for de rammer lovgivningen sætter samtidig med vi passer godt på naturen. En rig natur er en forudsætning for et godt friluftsliv. Friluftslivet og naturbeskyttelsen går ofte hånd i hånd, men der opstår også konflikter mellem de to hensyn. Det stiller krav til Naturstyrelsen om både forvaltning og planlægning for friluftslivet.

Formålet med planlægning for friluftsliv er at skabe plads til både natur og mennesker og deres forskellige aktiviteter ved at udlægge zoner for friluftsliv. Formålet med zonerne er både at fokusere Naturstyrelsens investering i friluftsliv samt at modernisere og erstatte B-skovbegrebet gennem en ny overordnet styring af organiserede aktiviteter. Zonerne skal på den måde fokusere Naturstyrelsens tilbud og dermed øge kvaliteten for både den mere facilitetskrævende bruger og for den stille skovvandrers.

Planlægningen af friluftslivet på styrelsens arealer skal også kunne indgå i sammenhæng og dialog med omgivelserne i form af tilpasning til infrastruktur, bosætning, kommunal, regional og statslig planlægning.

Det er også et formål at få en planlægning og et planlægningsredskab, der er let at formidle, da dette i sig selv kan bidrage til at mindske og forebygge konflikter. Zonerne skal bruges til at forventningsafstemme med brugere og NGO'er samt lette den daglige sagsbehandling vedr. arealanvendelsen. Derfor bør zonerne udlægges efter de samme principper på alle enheder, så brugerne og samarbejdspartnere oplever ensartethed i forvaltningen – dog tilpasset de lokale vilkår. Det stiller krav om, at principperne er vide nok til at kunne anvendes landsdækkende og samtidig så enkle at de bliver en hjælp i dagligdagen for såvel brugere som administration.

Hvad er en zone?

En zone er en arealreservation, som skal medvirke til at planlægge og understøtte visse former for friluftsliv særligt i nogle områder frem for andre. Zonen er en 15-årig målsat prioritering af drift, investering og forvaltning indenfor friluftsliv.

Der er tre typer zoner: Stillezonen, Facilitetszonen og Friluftszonen. Definitionerne af zonerne er beskrevet i de følgende afsnit. Zonerne er inspireret det internationalt anvendte Recreation Opportunity Spectrum (forkortet ROS), som også ligger til grund for lignende zoneringer for friluftsliv i Canada, USA, Norge og Sverige.

Det er Naturstyrelsens Arealplanteam og de lokale enheder, der i samarbejde udlægger zonerne som en integreret del af driftsplanlægningen. Zonerne udlægges ud fra de lokale forhold og repræsenterer en afvejning af arealdriftens flersidige hensyn, hvor der tages særlige hensyn til beskyttelsen af natur og kulturmiljø. Driftsplanen udarbejdes under inddragelse af enhedernes brugerråd. Den samlede driftsplan – og dermed zoneringsplanen – godkendes af Direktionen i Naturstyrelsen.

Stillezone

Stillezonen er der, hvor Naturstyrelsen særligt understøtter den stille naturoplevelse. Derfor bør Stillezonerne udlægges på steder, hvor publikum kan få oplevelsen af uberørthed og vild natur. Det vil sige steder med stor sandsynlighed for at opleve fred og ro, stilhed og lav menneskelig aktivitet i naturen samt lille sandsynlighed for at møde andre besøgende eller se spor efter andre besøgende.

Stillezonen er åben for adgang som alle andre af Naturstyrelsens arealer, men der sker ikke nogen understøtning af store publikumsmæssige aktiviteter. Det vil sige ingen facilitetspladser, lejrpladser mv. Det gælder dog ikke for faciliteter, som specifikt understøtter oplevelsen af stille natur f.eks. et fugletårn eller en enkelt bænk hist og her. Ruteforløb til gåture, turrkning og almindelig cykling er også undtaget, fordi de som helhed ikke vurderes som værende forstyrrende og samtidig er af stor betydning for let adgang til naturoplevelserne.

Udlægningen af Stillezonen er, som for de to andre zoner, en del af driftsplanen. Et af de vigtige elementer i driftsplanlægningen er kortlægning af enhedens naturindhold og mål for naturplejen. Denne kortlægning er en væsentlig del af baggrunden for udlægningen af friluftszonerne, da Naturstyrelsen på den måde sikrer at udlægning af zonerne tager hensyn til sårbar natur.

Som udgangspunkt gives der ikke tilladelse til afholdelse af organiserede arrangementer, som O-løb, mountainbike o. lign., i en Stillezone med undtagelse af arrangementer som netop har til formål at opleve den stille natur, hvilket vurderes fra sag til sag. Stillezonerne moderniserer og afløser B-skovene. En B-skov bliver dog ikke automatisk til en Stillezone og der kan udlægges nye Stillezoner, som ikke hidtil har været B-skov.

Facilitetszone

Er der hvor Naturstyrelsen prioriterer fremtidige investeringer i arealindretningen indenfor friluftsliv højt. Det betyder, at det kun bør være indenfor den zonetype faciliteter og aktivitetspladser udvides, nyopsættes og vedligeholdes fremadrettet. Derfor skal Facilitetszonerne også have en robust natur vurderet i forhold til aktiviteterne samt være egnet til aktivt friluftsliv. Udlægningen af

Facilitetszonerne bør bygge videre på eksisterende benyttelse til friluftsliv og derfor ske i områder, som i forvejen kendes og bruges mere eller mindre intensivt af publikum. Facilitetszonerne kan også lægges i områder med et oplagt potentiale for udvikling af friluftsliv.

Offentlighedens adgangsforhold til Facilitetszonerne bør være gode og omfatte flest mulige transportformer (bil, bus, tog, cykler og gående) og der bør være en god infrastruktur indenfor selve zonen.

Publikum vil muligvis ofte opleve møder med andre besøgende eller spor af menneskelig aktivitet i naturen i forbindelse med udfoldelse af friluftsliv, skovdrift, osv. Sandsynligheden for at opleve ro, stilhed og urørt natur kan ofte være moderat.

I lokalenhedens driftsplan kan forskellige typer af aktiviteter prioriteres i den enkelte zone, så én zone i særlig grad understøtter f.eks. ridning, en anden zone mountainbiking. Selve zonen er længerevarende og mere bindende end en driftsplanperiode på 15 år. Zonens størrelse bør være en til op mod 100 hektar – undtagelsesvis mere, så der er plads til fleksibilitet og udvidelser med nye faciliteter.

Tilladelser til aktiviteter vil forsat gives efter konkrete vurderinger som hidtil.

Friluftszone

Friluftszonen er som udgangspunkt lige så egnet til friluftsliv som Facilitetszonen, men er ikke prioriteret i forhold til større investeringer i faciliteter for friluftsliv. Denne zoneudpegning er samlet set meget vigtig for publikums totaloplevelse, fordi den tit vil være kittet, der binder de andre zoner og dermed et område sammen. Friluftszonen vil i mange tilfælde også kunne virke som en bufferzone, som adskiller den mere benyttede Facilitetszone fra Stillezonerne.

Publikum vil også her ofte kunne opleve at møde andre besøgende, Sandsynligheden for at opleve ro, stilhed og urørt natur kan ofte være moderat ligesom i Facilitetszonen.

I friluftszonen understøttes som hovedregel ikke ophold bortset fra simple, ikke-vedligeholdelseskrævende faciliteter til ophold som f.eks. en mindre lejrlads uden toilet og shelter. Derimod understøttes færdsel i form af ruteføringer (skovvandring, ridning, mountainbiking m. fl.) Faciliteter, som allerede er placeret i Friluftszonen, bør fremadrettet ikke vedligeholdes og bør udfases efterhånden, som de er udtjente. Dette må ikke gå på kompromis med sikkerheden for medarbejdere og publikum. Faciliteter, der vurderes som farlige på grund af nedslidning, sikres eller nedtages straks.

Tilladelser til aktiviteter vil forsat gives efter konkrete vurderinger som hidtil.

Skematisk sammenfatning af zonerne

Definitionen af de enkelte zonetyper er sammenfattet i forenklet form i skemaet herunder.

	Store arrangementer	Faciliteter	Kriterier for udlægning
Stillezone	Som udgangspunkt gives der ikke tilladelse undtagen til stille arrangementer.	Ingen faciliteter undtagen ”stille”-understøttende faciliteter f.eks. fugletårn	Mulighed for oplevelsen af uberørthed og vild natur
Facilitetszone (1-100 ha)	Efter konkret vurdering som hidtil.	Mulige investeringer og vedligehold prioriteres her	Bygge på eksisterede brug eller oplagt potentiale
Friluftszone	Efter konkret vurdering som hidtil.	Kun ruter prioriteres og vedligeholdes. Øvrigt udfases over tid.	Mindre benyttet til facilitetskrævende friluftsliv.

Bilag 1. Intern Vejledning for Zoneringsprocessen under driftsplanlægningen

For at zoneringsprocessen skal være lokaltilpasset og tage afsæt i forudsætningerne og mulighederne på det enkelte areal, skal zoneringsprocessen først og fremmest udlægges på baggrund af det lokalkendskab, som medarbejderne på den enkelte enhed råder over, og det lokale brugerråd bør inddrages både tidligt og senere i processen. Desuden støttes processen af en række kortanalyser beskrevet herunder. Det er enhedens friluftslivsansvarlige og/eller enhedens friluftsteam som udarbejder zoneringsprocessen for enhedens arealer.

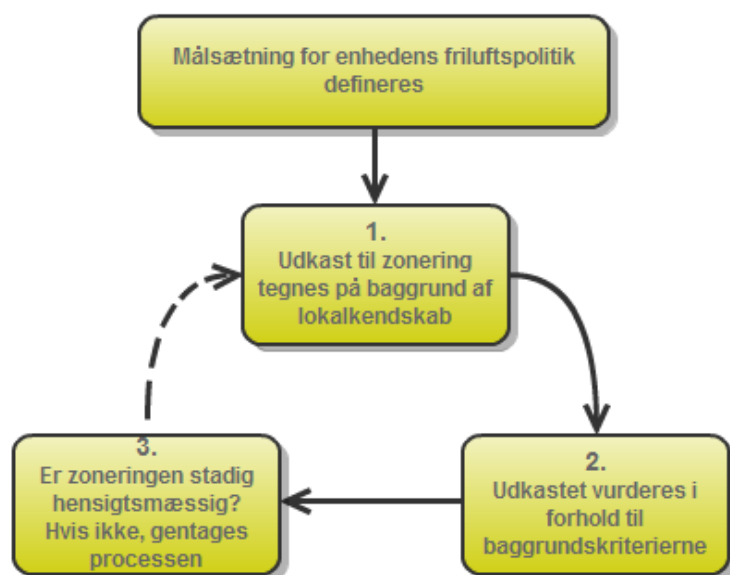
Inden processen med zoneringsprocessen for friluftslivet starter, fastlægges enhedens overordnede målsætninger for driften og herunder for friluftslivet på enhedens samlede arealer. Herefter formuleres et udkast målsætning for et givet areal indenfor rammerne af enhedens målsætning. Det er vigtigt at inddrage brugerne af arealerne allerede på idé-stadiet, og enhedens brugerråd bør inddrages i de overordnede tanker. Enheden kan også vælge at inddrage en bredere kreds eller mere specifikke grupper afhængigt af lokale forhold.

På baggrund af den målsætning tegnes første grovskitse til zoneringsprocessen på baggrund af lokalkendskabet. Det er vigtigt at første udkast laves ud fra en umiddelbar vurdering af et areals egnethed og potentiale for ikke at begrænse sig for tidligt i processen.. Herefter gennemgås udkastet i forhold til en række baggrundskriterier (se afsnittet ”Vurdering af zoneringsprocessen i forhold til baggrundskriterier”). Disse baggrundskriterier skal sikre ensartethed mellem enhedernes zoneringsprocesser, samt starte en refleksion over fordelagtigheden eller manglen på samme, af det første zoneringsudkast.

Ændringer og rettelser indarbejdes herefter i zoneringsprocessen som forfines, og gennemgås igen i forhold til baggrundskriterierne. Denne proces gentages indtil udkastet er klar til at indgå i planfasen sammen med de øvrige planelementer.

Zoneringsprocessen fremlægges og bearbejdes herefter på et planlægningsmøde på enheden, som en del af driftsplanlægningen, hvor planelementerne friluftsliv, naturnær skovdrift, naturpleje, kulturmiljø og landskabshensyn afvejes mod hinanden. Enhedens brugerråd bør høres om resultaterne fra planlægningsmøderne. Har andre fora været inddraget tidligere bør de også høres..

Eventuelle rettelser og tilføjelser indarbejdes herefter i zoneringsprocessen, hvorefter det kan digitaliseres og indgå i den samlede, offentlige høring af driftsplanen.

Herunder fremgår zoneringsprocessen skematisk:

1. Målsætning for friluftsliv fastlægges og brugerråd inddrages
2. Første udkast til zoneringsplan udlægges på kort for et givet areal
3. Første udkast vurderes i forhold til baggrundskriterierne
4. Udkastet vurderes kritisk og tilrettes eventuelt
5. Den samlede zoneringsplan fremlægges og bearbejdes på planlægningsmøde.
6. Høring af udkastet til zoneringsplan i sammenhæng med de øvrige fire planelementer i enhedens brugerråd
7. Samlet, offentlig høring af driftsplanen.

UDKAST

Vurdering af zonerings i forhold til baggrundskriterier

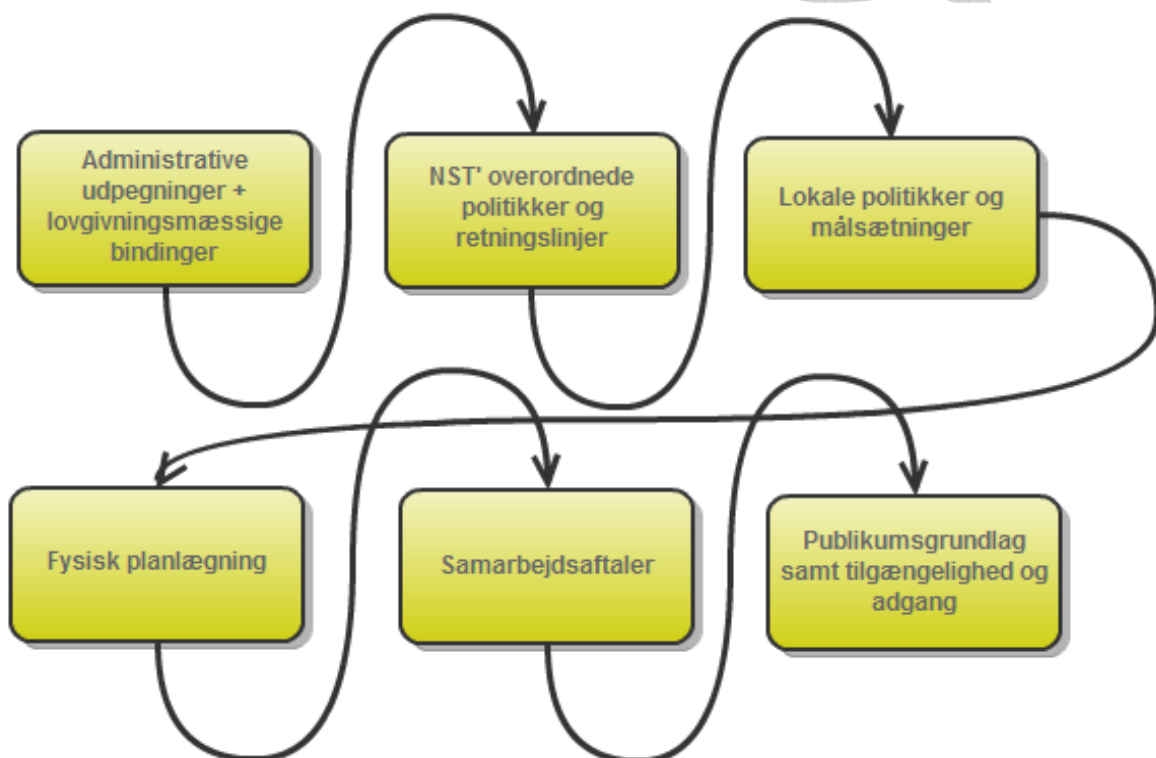
For at sikre ensartethed i udlægning af friluftszonerings på alle lokalerheder, skal første udkast til zonerings (se forrige afsnit) vurderes i forhold til en række baggrundskriterier.

Baggrundskriterierne skal ses og benyttes i et hele og tilsammen udgøre det grundlag, som sikrer en god og velovervejede zonerings af friluftslivet på Naturstyrelsens arealer.

Vurderings i forhold til baggrundskriterierne skal sikre, at zonerings ikke udlægges i strid med lovgivnings eller overordnede politikker, samt at potentielle konflikter mellem brugergrupper eller mellem benyttelse og beskyttelse undgås eller minimeres.

Baggrundskriterierne udgøres af kortlægning af lokalerhedens naturindhold, kulturmiljø og øvrige planelementer, lovgivnings og planlægning samt en række forskellige lokale politikker og samarbejdsaftaler, som kan have indflydelse på friluftslivet på den enkelte lokalerhed.

Herunder ses en figur som illustrerer processen som zoneringsudkastet gennemgår før det indgår på planlægningsmøderne. På de næste sider beskrives de enkelte elementer i baggrundskriterierne nærmere.

Udpegninger på arealer

*Lovgivningsmæssigt beskyttede arealer
Natura2000
Naturbeskyttelseslovens §3 og 4-arealer
Naturtyper udpeget i Naturplejestrategien
Certificeringsobjekterne (Pas på-kort)*

Det er vigtigt at zonerings af friluftslivet ikke skader sårbar, beskyttet eller sjældne naturværdier. Således bør zoneringsen f.eks. vurderes i forhold til eventuelle Natura2000 habitatnaturtyper som er beliggende i en given zone. For eksempel påvirkes ”Bøg på mor” ikke, eller kun meget begrænset, af et meget højt aktivitets- og slidniveau, mens det modsatte er tilfældet for et ”rigkær”. Kendes der til forekomster af sjælden flora eller fauna fra kortlægningen af naturindhold f.eks. fra ”Pas på kortet”, vurderes zoneringsen ligeledes i forhold til konsekvensen for den enkelte forekomst.

NST's overordnede politikker og retningslinier

Udpegning af zonerne sker indenfor de gældende politikker for Naturstyrelsens arealdrift. Politikker og retningslinjer kan findes i kvalitetsledelsessystemet under kerneprocessen Arealdrift.

Lokale politikker og målsætninger

Den lokale enhed kan ofte have flere og forskellige målsætninger for driften af det enkelte areal eller delområde. Det skal sikres, at friluftszoneringsen ikke er i strid med den eller de andre konkrete målsætninger for arealet, og alternativt skal de andre målsætninger tilpasses friluftszoneringsens ønsker og målsætning. Ligeledes skal en zonerings af friluftslivet bruges til at understøtte eller nå enhedens målsætning på det enkelte areal.

Fysisk planlægning

*Kommuneplan
Regionplan
Landsplandirektiv
Nationalparker*

Offentlig fysisk planlægning kan være en hindring for opførelsen af nye faciliteter, som parkeringspladser eller bålhytter. Således bør en aktivitetszone hvis formål er at understøtte længerevarende ophold i naturen, f.eks. ved et stort udbud af overnatningsfaciliteter, ikke placeres, hvor man må regne med det bliver svært eller ligefrem umuligt at opnå de nødvendige tilladelser fra andre myndigheder. I andre situationer kan den fysiske planlægning understøtte lokalenhedens mål og mulighederne for synergieffekt bør altid undersøges.

Samarbejdsaftaler

*Forsvaret
Brugergrupper
og andre*

Zoneringen af friluftslivet bør udlægges således at det koordineres med eksisterende samarbejdsaftaler. Ligeledes kan samarbejdet med f.eks. idrætsforeninger og spejdere med fordel benyttes i forhold til zoneringen. Samarbejdsaftaler med foreninger om vedligehold af ruteforløb på enhedens arealer, kan måske udbygges på baggrund af en zonering som tilsigter bedre vilkår for sportsaktiviteten på arealet?

Publikumsgrundlaget samt tilgængelighed og adgang

Lokale borgere

Turister

Brugergrupper

Hverdags-, ferie- eller oplevelses natur

Adgang til arealet

Infrastruktur på arealet

Når man udlægger friluftszonerne sker det for at fokusere forholdene for friluftslivet og publikum generelt. Man må derfor vurdere publikumsgrundlaget samt hvilke brugergrupper (organiserede og ikke-organiserede) der benytter naturen på den enkelte lokalitet. Der er stor forskel på om en lokalitet primært benyttes til hverdags-hundeluftning, eller længerevarende ophold primært i weekender i sommerhalvåret, idet den nødvendige understøtning af brugen er vidt forskellig for de to benyttelser. Man må ligeledes gøre sig klart hvad der tiltrækker publikum til den givne lokalitet. Er det en lokalitet af national- eller regional interesse som fx Mols Bjerge og Himmelbjerget eller er det den lokale interesse og mulighed for ridning som er den primære benyttelse?

Til understøttelse af den lokale viden, som enhederne har omkring de enkelte arealers benyttelsesmønstre- og omfang, kan der som hjælpemiddel til at vurdere typen og karakteren af benyttelsen laves data udtræk fra Webbookingsystemet. Et sådant udtræk kan give et overblik over antal besøgende eller antal arrangementer målt på deltagere totalt, eller i kategorier som fx ryttere, cykelryttere osv. Et eksempel på et sådant udtræk fremgår af bilag 1. Eventuelt kan der også laves opgørelser over antal brugere som har deltaget i arrangementer opgjort pr. ha, på de enkelte skove/arealer. Dette kan suppleres med tidligere og evt. kommende tællinger af publikum.

Status for understøttelsen af friluftsliv

Opgørelse af faciliteter via Pub-Reg

Faciliteter linket til Avn_kode

En opdateret liste af friluftslivsunderstøttende faciliteter med tilhørende geografisk placering kan laves vha. en SQL-forespørgsel i "Pub-Reg"-systemet. Ikke alle faciliteter understøtter friluftsliv og ophold i større grad. Således kan man nøjes med at søge på den del af sine faciliteter som understøtter længerevarende ophold og brug af naturen. Et sådant overblik kan benyttes til at vurdere på antallet og placeringen af faciliteterne på enhedens arealer. Er facilitetstætheden større i nogen skove end i andre? Og er der en god grund til dette? Hvis dette ikke er tilfældet, er man allerede blevet betydeligt klogere. (Se eksempel på kort på bilag 2.)

Skabelon til denne SQL-forespørgsel findes på denne sti: M:\NST\Projekt planlægning for Friluftsliv\Vejledning til enhederne\MI og SQL
--

Faciliteter som understøtter ophold knytter sig ofte til bestemte naturtyper. En bæk er typisk placeret hvor der findes en udsigt, eller en åben plads i skoven. Ligeledes forholder det sig med grillpladser, grillhytter osv. Man kan grafisk knytte disse oplysninger sammen, ved at åbne et kort som viser placeringen af faciliteter og lysåbne naturtyper. Kortet vil altså synliggøre om der er faciliteter som understøtter ophold ved en større eller mindre del af de lysåbne naturtyper. Det er selvsagt ikke et mål i sig selv, at der skal være en grillplads ved hver en sø, men måske findes der lokaliteter på enheden hvor publikumsgrundlaget (se forrige afsnit) og naturtypen indbyder til ophold? Ligeledes synliggør den grafiske fremstilling, mængden af publikums muligheder for ophold ved lysåbne naturtyper på enheden. Mangler der måske opholdsunderstøttede faciliteter på nogle lokaliteter eller er der for mange? (Se eksempel på kort på bilag 3.)

Arbejdsområde til dette kort findes på denne sti: M:\NST\Projekt planlægning for Friluftsliv\Vejledning til enhederne\MI og SQL

Tillæg 1 – Udtræk fra Webbooking

Stav	Arrangement	Deltagere	Diverse	Hunde	Deltagere	Dagordent	Deltagere	Indt. O-løb	Deltagere	Milliar	Deltagere	Motionløb	Deltagere	Cykling	Deltagere
Agade og græsted hegn	8	885	0	0	0	5	345	0	130	0	0	1	300	0	0
Alsdrup enge	1	30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Arvevareiser	4	518	1	0	0	2	68	0	0	0	0	1	400	0	0
Arre	2	130	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Arreals stav	13	1350	6	0	0	4	180	0	0	0	0	2	280	1	200
Arvedal stav	8	609	1	5	74	2	153	1	82	0	0	0	0	0	0
Brude stav	5	383	0	2	8	1	110	0	0	0	0	2	285	0	0
Etum Kanal	1	100	0	0	0	1	100	0	0	0	0	0	0	0	0
Etum Mørdal	1	100	0	0	0	1	100	0	0	0	0	0	0	0	0
Etum Sø	4	515	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Frødrup hegn	18	223	0	8	88	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gadevang stav	21	2008	2	0	0	10	252	5	188	0	0	1	190	3	1890
Gislevdal	1	10	0	0	0	0	0	0	0	1	10	0	0	0	0
Gjerskov	179	18871	39	22	880	88	7137	12	574	8	216	8	5748	6	3280
Gjerslev stav	8	56	0	8	56	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Holste bredning	1	30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Holste hegn	12	1387	4	1	25	5	350	0	0	0	0	2	820	0	0
Lindby stav	2	230	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	200	0	0
Frøskovvang	19	3709	7	0	0	7	197	1	12	0	0	3	1050	1	1500
Frøskov	4	480	0	0	0	3	380	1	100	0	0	0	0	0	0
Grævet	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sorenus stav	1	100	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Solsteddamme	1	1850	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sterkel Vang	36	3576	0	6	141	12	1531	2	24	8	0	2	200	2	1850
Svove Dyrene	127	18178	9	48	408	36	2440	4	86	8	1785	7	8790	11	3090
Svanløngdal	1	20	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Søborg Sletten	1	100	0	0	0	1	100	0	0	0	0	0	0	0	0
Søskoven	8	759	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	400
Trovide hegn	150	18283	22	18	387	87	4655	6	185	2	58	8	5040	1	2975
Ulstrup stav	12	189	1	10	84	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Valby hegn	21	1812	3	0	0	8	490	2	0	0	0	1	450	0	0
Vindrup stav	2	130	0	0	0	1	30	0	0	0	0	1	100	0	0

Tillæg 2 – Udvalgte elementer fra "PUB-REG"

Tillæg 3 – Faciliteter og lysåbne naturtyper

